

גליון 68

שבטי ישראל

אלול תשפ"ו

בסימן
רחמים
וסליחות

הפינה
לצעירים

דמויות מופת
בעדות ישראל
ר' סעיד ערוסי

לקט הלכות
ומנהגים לימי
חודש אלול

בפתח הדברים

קוראים יקרים,
קוראים יקרים, אנו שמחים להגיש בפניכם
גיליון מספר 14 של עלון שבטי ישראל מבית
מרכז מורשת הרמב"ם ועדות ישראל. גיליון
מבית היוצר של המרכז המתחדש בעיר
הקודש טבריה העוסק בימים אלו בהרח־
בת הפעילות ובמחקר אודות עדות ישראל
השונות.

גיליונות עלון שבטי ישראל יעסקו בעזרת ה'
בהיבטים שונים של תרבות, היסטוריה, הלכה
ומחקר בעדות ישראל השונות.

גיליון זה שאתם מחזיקים בידכם מוקדש
לעיסוק בחודש אלול ובמנהגי עדות ישראל
בחודש זה.
קריאה מהנה,
אביטל לוי

ימי רחמים וסליחות
פיוטים
סליחות נשמעות ברחובות

בין איש לרעהו
בפיוס ובלב פתוח
ובין אדם למקום.
בתפילה
ובקול שופר

מנהל תוכן: עותניאל מנצור
עריכה: אביטל לוי
עיצוב: רבקי שאולזון

”אֲנִי לְדוּדִי וְדוּדִי לִי”

חודש אלול כמנוף להתחדשות ולתיקון המידות

המרגשת בפיוט ובניגון, מוסיפה נדבך של חום, רגש וחיבור עמוק לחודש זה. מקהילות המזרח ועד קהילות אשכנז, נישאים קולות התפילה בשמורות הלילה ובאשמורת הבוקר: ”בן אדם מה לך נרדם”, ”אדון הסליחות”, ופיוטי הכפרה והתחנה. הפיוט אינו רק לחן, אלא תפילה היוצאת מן הלב ומעוררת את הנשמה לתשובה מתוך אהבה ושמחה.

שילוב הדרך הרמב”מית - הדורשת התבוננות שכלית, תיקון המידות ועשייה מדויקת - יחד עם הלב הפתוח והרטט הרוחני של מסורת אבותינו, מעניק לנו את המתכון השלם לקראת הימים הנוראים.

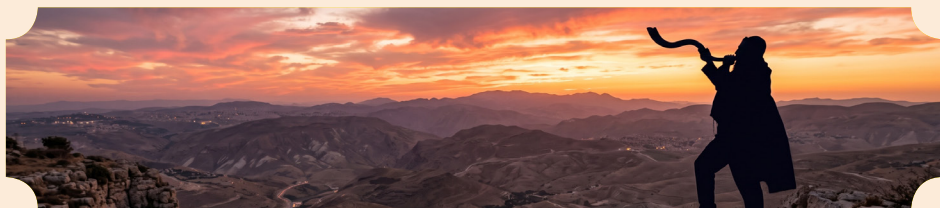
בעת הזו, כאשר אנו עומדים בפתחו של חודש הרחמים והסליחות, נטהר את לבבנו, נגביר אהבת חיים וערבות הדדית, ונכון את מעשינו לתיקון עולם ולעשיית הטוב והישר.

יהי רצון שנזכה כולנו להיכתב ולהחתם בספר חיים טובים, שלום ופרנסה טובה, ונזכה לשנה מבורכת ומלאה באור.

בראשי התיבות המפורסמים של חודש אלול, אני לדודי ודודי לי, מקפלים חכמי המסורת את תמצית ימי הרחמים והסליחות: התעוררות מלמטה, הפונה בגעגוע אל אבינו שבשמים, ומענה של חסד המגיע ממרומים. חודש אלול אינו יום של חרדה משקתה, אלא הזדמנות פז להתבוננות פנימית, לחשבון נפש ולבניית רוחנית מחודשת.

מן הרמב”ם, במורה נבוכים ובספרו המדע (הלכות תשובה), מתווה לנו דרך ברורה ומעשית לעבודת התשובה. התשובה לפי הרמב”ם אינה מסתכמת באמירת סליחות בלבד, אלא דורשת שינוי מעשי בהרגלים ובמידות: ”אָמַר הָיָא הַתְּשׁוּבָה? הוּא שְׁיַעֲזֵב הַחֲטָא חֲטָאֵן, וְיִסְרִיהוּ מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ, וְיִגְמַר בְּלִבּוֹ שְׁלֹא יַעֲשֶׂהוּ עוֹד” (הלכות תשובה, ב, ב). הרמב”ם מדגיש כי התשובה היא כוח הניתן לכל אדם בכל עת, כלי שבאמצעותו אנו משתחררים מונכלי ההרגל ושבים אל טבענו המקורי והטהור.

מסורת עדות ישראל, אשר שימרה לאורך הדורות את שירת הסליחות

השופר ושערי הלב:

התבוננות לחודש אלול בראי הרמב"ם ומסורת אבות

מנגד, מסורת עדות ישראל מעניקה לימי אלול את מעטפת הלב, הניגון והגעגוע. כאשר קמים באשמורת הבוקר לאמירת הסליחות, והקולות מתמזגים במילותיו של הפייטן "מכניסי רחמים, הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים", נוצר גשר ישיר בין השכל המתבונן לבין הלב המתרגש. הפיוטים והלחנים העתיקים שעברו מדור לדור אינם רק טקסטים, אלא צינורות של כיסופים המעוררים את הרצון להיטיב.

החיבור בין הדרישה הרמב"מית לבירור פנימי, תיקון המידות ועשיית הישר והטוב, לבין התפילה הנרגשת והאמונה התמימה של מורשת אבותינו, הוא המפתח לניצול נכון של חודש זה.

כשקול השופר מהדהד בבתי הכנסת, זוהי ההזדמנות של כולנו לפתוח את הלב, למחול איש לרעהו, להרבות בחסד ובמאור פנים, ולהגיע לימי הדין כשאנו מלוכדים, מטוהרים ומלאי תקווה.

מנהג ישראל לתקוע בשופר מדי בוקר במהלך חודש אלול. קולו של השופר הפשוט, היוצא מקרן הבהמה ללא כל עיבוד מלאכותי, אינו רק זיכרון לאירועי העבר, אלא קריאה חיים הפונה ישירות אל מעמקי הנשמה. מרן הרמב"ם, בפרק השלישי מהלכות תשובה, מעניק לקול השופר נופך מחשבתי עמוק:

"אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזרת הכתוב, רמז יש בו, כלומר: עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם..."

הרמב"ם מלמדנו כי הסכנה הגדולה ביותר בחיי הרוח היא לא דומה לנפילה חד-פעמית, אלא ל"תרדמת" - ההרגל והרוטינה המקהים את חושינו. חודש אלול הוא הזמן לנער את אבק השגרה, להתבונן במעשינו בעין בוחנת, ולשאול את עצמנו: האם אנו צועדים בדרך הנכונה? האם המידות שלנו מתוקנות יותר מאשר בשנה שעברה?

דמויות מופת בעדות ישראל

חכמים בני המאה ה-19-20

ערוסי סעיד

מארי סעיד בן יוסף ערוסי (1831-1909) היה דמות יוצאת דופן בנוף המשכילים של יהדות צנעא במאה ה-19, אשר שילב בין למדנות תורנית מעמיקה לבין פתיחות מדעית רחבה. הוא נודע כחוקר ובקיא עצום בחכמת האסטרונומיה (חכמת התכונה) והאסטרוולוגיה, תחומים שדרשו מיומנות מתמטית וחישובית גבוהה לקביעת לוחות שנה ומולדות. בזכות תפיסתו השכלתנית והרציונליסטית, מצא שפה משותפת והיה לחבר קרוב ותומך מובהק של מנהיגי תנועת "דור דעה" (הדרדעים), בראשם מארי יחיא קאפח ומארי חיים חבשוש, אשר חרתו על דגלם את החזרה לפשוטו של מקרא, ללוגיקה ולמשנתו הרמב"מית של הרמב"ם.

חשיבותו ההיסטורית של מארי סעיד ערוסי מתעצמת בזכות חיבורו החלוצי "מצוקות הזמן". בניגוד לכרוניקות דתיות שגרתיות, ספר זה מציע מבט רחב, סוציו-אקונומי ואנתרופולוגי מרתק על תולדות המאה ה-19 בתימן. ערוסי תיעד בדייקנות ובצורה חיה את המשברים החברתיים והכלכליים של התקופה, כולל שנות הבצורת הקשות, הרעב הגדול, וההשלכות של המלחמות וחילופי השלטון בין השבטים המקומיים לאימפריה העות'מאנית. עדותו משמשת עד היום כאחד המקורות ההיסטוריים המהימנים והחשובים ביותר להבנת חיי היום-יום והישרדותה של הקהילה היהודית בצנעא באותם ימי תהפוכות.

לצד עיסוקיו בהיסטוריה ובאסטרונומיה, גילה ערוסי עניין רב במדעי הרפואה, נטייה שבלטה בקרב חכמי "דור דעה" שביקשו להרחיב את אופקיהם למדעים כלליים. ביטוי מובהק לכך הוא החיבור הרפואי "אלמעתימד" (הסתמכות/המשענת), אותו העתיק, תרגם ועיבד ממקור מוסלמי-ערבי מדעי, במטרה להנגיש ידע רפואי יישומי ותרופתי לבני קהילתו. סקרנותו המדעית והאינטלקטואלית באה לידי ביטוי גם במפגשו ההיסטורי עם השד"ר (שליח דרבנן) רבי חיים צבי כהן פרידמן מירושלים, שהגיע לתימן מטעם ישיבת "עץ חיים" ובית החולים "ביקור חולים"; מפגש זה לא רק חיבר את ערוסי אל עולם התורה והחסד של ארץ ישראל, אלא גם אפשר החלפת רעיונות, כתבים וידע בין משכילי תימן לבין שלוחי היישוב הישן.

פינת ההלכה

פינת ההלכה / ליקוט הלכות לחודש אלול - הרב מרדכי אליהו

ימי רצון

"ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו ושמתי לך", ר"ת אלול, לומר כי חודש זה הוא עת רצון לקבל תשובה על החטאים שעשה בכל השנה, ורמז יש בפסוק שגם על השגגות צריך האדם לחזור בתשובה בחודש זה, כיוון שאדם נכשל בחטא בשוגג בגלל חטאים אחרים שעשה במזיד. (עיין לקשו"ע סי' קכ"ח).

לה. דורשי רשומות אמרו: "ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך" ר"ת אלול. (תשובה), וכן "אני לדודי ודודי לי", ר"ת אלול (תפילה), וכן "איש לרעהו ומתנות לאביונים", ר"ת אלול (צדקה). רמז ל"תשובה תפילה וצדקה" שצריכין להרבות בהם בחודש זה.

לו. "וידעת היום והשיבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים" מסביר ר' אלעזר בזוה"ק, אם "ידעת היום" דהינו שתלמד

לג. ארבעים יום שמראש חודש אלול עד יום הכיפורים מסוגלים לתשובה יותר מכל ימות השנה כי הם ימי רחמים וימי רצון. ואף על פי שבכל השנה הקב"ה מקבל את בניו בתשובה, מכל מקום ימים אלו מובחרים ביותר, כי בראש חודש אלול עלה משה אל הר סיני לקבל לוחות שניות, וקבלת הלוחות היא אות והוכחה לכך כי ה' קיבל את תשובת ישראל ומחל להם על חטא העגל ושבירת הלוחות הראשונות. ונשתהה משה בהר ארבעים יום שבהם התפלל לה' שיסלח לעם ישראל. וביום הכיפורים אמר לו ה': "סלחתי כדברך" ונתן לו את הלוחות השניות, ומאז נקבעו ימים אלו כימי רצון, ונקבע יום י' בתשרי כיום סליחה ומחילה לישראל.

לד. האר"י ז"ל כתב על הפסוק

כדי לעורר את העם לתשובה, כי כן הוא טבע השופר לעורר ולהחריד, כמו שנאמר: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (עמוס ג ו). ותוקעים גם כדי לערבב השטן. טעם נוסף לתקיעות הוא שבר"ח אלול עלה משה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה לאמר: "משה עלה להר". כל זה כדי שבני ישראל לא יטעו שוב במספר הימים כמו שטעו בתחילה ועשו עגל. והקב"ה נתעלה באותו שופר שנא': "עלה אלקים בתרועה" (פרד"א הובא בטור תקפ"א ועיין למשנ"ב ס"ק ג).

מא. האשכנזים נוהגים החל מר"ח אלול לומר מזמור "לדוד ה' אורי וישעי" (ראה מד"ר ויקרא כ"א, ועיין מ"ב תקפ"א ס"ק ב' ה). יש אומרים בשחרית בלבד ויש אומרים גם במנחה ויש אומרים אותו גם בערבית. הנוהגים כגאון (במעשה רב נג) לא אומרים כן. אלה שאינם אומרים מזמור זה כדאי שיאמרו פרקי תהילים אחרים. הספרדים אומרים מזמור זה אחרי התפילה במשך כל השנה (מורה באצבע אות ל"ז).

תורה ותדע את הקב"ה, אז "והשבות אל לבבך" תוכל לשוב בתשובה באמת.

סליחות ושופר

לז. נהגו הספרדים להתחיל בסליחות מב' אלול עד יום הכיפורים. ואשכנזים מתחילים לפני ראש השנה ועיין לקמן הלכות סליחות (עיין רמב"ם, הל' תשובה פ"ב ה"ו, ז).

לח. בשעת אמירת הסליחות יש מהספרדים שנוהגים לתקוע תשר"ת בעת אמירת י"ג מידות. ויש נוהגים לתקוע בקדיש לפני "תענו ותעתרו" ויש שאין תוקעים כלל.

לט. האשכנזים נהגו לתקוע בשופר מר"ח אלול עד יום הכיפורים. ותוקעים אחרי תפילת שחרית. יש תוקעים מיום א' דר"ח ויש מיום ב'. אם לא שמעו תקיעה בשחרית ישמעו בערבית (עיין טור תקפ"א. משנ"ב ס"ק ג). ולכל הדעות אין תוקעים בערב ראש השנה כלל (כה"ח שם ס"ק יג).

מ. תוקעים בשופר בחודש זה

הליכות ומנהגים

בתי הכנסת הנוודים בצנעא

כל הפרקים העוסקים בנושא הנ"ל לאורך כל הגיליונות לקוחים מספרו של הרב י.קאפח "הליכות תימן"

בית כנסת בית יצחאק: (פרסום ראשון מתוך כתב יד הנמצא ברשותי)-המשך מגיליון קודם.

לצורך מימוש חלוקת הזכויות בין חמשת השותפים לניהול ואחזקת בית הכנסת הוטל הגורל ביניהם וכך נקבע:

"ויצא הגורל הראשון - ליעיש ויחיא בני דוד (שוכר יצחק הלוי), ההתחלה תהיה בחודש תשרי בר"ו (21/9/1895), והשני - לסעיד ויודא בני יוסף לחודש חשוון, והשלישי - יחיא וסעיד ויוסף בני סאלם אבן אברהם-כסלו, והרביעי - אברהם ומוס' בני סאלם בן שוכר-טבת, והחמישי-מוסא בן יחיא-שבט. ויחזור התור בחזרה מחודש אדר, בני דוד ועל זה הסדר". כלומר החל משלהי 1895 בית הכנסת החל לתפקד באופן שוטף ומסודר בהנהלת כל חברי הקבוצה. במסך משפטי זה נקבע שהתור והסדר יישארו לעד והזכויות יועברו ליורשים החוקיים. בין השאר נקבע שזכות הזאת התיבה תבקע מזכותו של יוסף בן סאלם (שניתנה לו כפריבילגיה על טרחתו המרובה בבניית בית הכנסת) לאחר מותו ("לאחר חיים ארוכים") ותועבר לכל חמשת בני הקבוצה בחלוקה על פי הסדר הנ"ל. בין השאר ניתנה זכות יתרה לבני דוד: יעיש ויחיא הזכות להיכנס למתחם בית הכנסת דרך דלת שהם פתחו בקיר המערבי כי זה היה בסמוך לנחלתם הפרטית. זכות תשמר להם וליורשיהם לדורות.

כמו הוסכם על דעת כולם שדלתות העזרות הוקדשו על ידי בני דוד. בכל עניין עתידי בו תתעורר שאלה כלשהי היא תובא לדיון בפני כל חמשת הנציגים והחלטה תתקבל בהצבעה והסכמה על דעת הרוב. מסיבות שאינן מפורטות הוחלט שחצר בית הכנסת היא בחזקת ארבעה מתוך החמישה למעט מוס' בן יחיא יצחק שאין לו שום זכות וחזקה בחצר. במקרה ויעדר התורן החודשי (מכונה בטקסט המקורי 'שמש') מסיבה כלשהי יעמדו לשרת במקומו לכל עניין ודבר מי מיורשיו. על מנת לקבל זכות וחזקה בבניין כאחד מהיורשים מצוין בכתב ההסכם כי מוסא בן יחיא בן צאלח שילם שמונה ריאל ובכך קנה את זכותו לחמישית מהבניין.

תוקף משפטי ניתן למסמך זה בציון עובדתי חשוב שזה נכתב בנוכחות שני הרבנים כה"ר סאלם שמן וכה"ר יחיא אלקאפח. שמותיהם מצוינים בנוסף לחתימותיהם כנראה מפאת כבודם ומעמדם בקהילה. להלן מספר פרטים ביוגרפים אודותיהם כפי שסוכם על ידי דר' גברא באנצי' קלופדיה לחכמי תימן.

ר' סאלם בן סאלם שמן נולד בצנעא בשנת 1840 ולפיכך היה בן 55 במעמד החתימה על מסמך זה. הוא נבחר לשמש כסגן ראש הישיבה הכללית בצנעא שהתכנסה מידי יום ללימוד בכניס בית צאלח בראשות הרב שלום בן יחיא חבשוש שהיה ראש הישיבה בין השנים 1888-1900. ר' סאלם שמן חתום על פסקי דין ושטרות רבים בשלהי המאה ה-19. הוא שיתף פעולה בישיבה ביחד עם הרב יחיא אלקאפח ועל פי רוב הייתה תמימות דעים ביניהם.

חיבר הגהות לארבעת הטורים של שולחן ערוך בשם "פך השמן" וכן תשובות בנושאים שונים. נפטר בזמן הרעב הכבד בצנעא בשנת 1905 בן 65.

ר' יחיא קאפח נולד בשנת 1850 ולפיכך היה בן 45 במעמד החתימה על מסמך זה. שנתיים לפני חיבור מסמך זה הוא כבר פתח בית כנסת ובית מדרש משלו. שם פיתח את שיטתו בלימוד בעיון ש"ס ופוסקים ובפעילותו הציבורית הענפה. הוא חתום על תשובות ופסקי דין רבים מטעם הישיבה הכללית בצנעא ונראה כי בחלק מהזמן הוא היה בה הדמות המרכזית.

הסכם זה נכתב ביום שני ט"ז אלול תרנ"ה (5/9/1895) והוא נושא את חתימתו תיהם של לא פחות משבעה רבנים מפורסמים, שניים דלעיל והאחרים: יוסף בדיחי, חיים הכהן אלעראקי, ר' אברהם צאלח, ר' סלימאן צאלח ור' יוסף מנזלי. (תודה מיוחדת לרב אבירן הלוי שסייע לי בפענוח שלושת החתימות האחרונות דלעיל).

היסטוריית יהודי תימן

(כל פרקי ההיסטוריה במדור זה נלקחים מכתביהם של חוקרי תימן בדורות האחרונים)

העלייה מדרום תימן ("עליית יבנאלי") - 1911

1914 (מתוך: בת ציון עראקי קלורמן, יהודי תימן, כרך ג' עמ' 232-210)

הניסיון המצטבר בארץ של העלייה מצפון תימן, עשה לו כנפיים בארץ בקרב הגורמים המיישבים בהסתדרות הציונית ובראשם המשרד הארץ-ישראלי, שהיווה את הזרוע הביצועית של ההסתדרות הציונית לצורך ישוב היהודים ברחבי הארץ.

הנחת היסוד של הגורמים המיישבים הייתה שיש צורך לדחוק את העבודה החקלאית-הערבית החוצה ובמקומם יש להכניס עבודה עברית. הפועל הערבי הצליח לשרוד הרבה שנים, מאחר שהוא הסתפק בשכר נמוך. ויתרה מזאת, כושרו הגופני ועמידתו בתנאי העבודה הקשים בשדה היו עדיפים על פני העולים מאירופה שלא הורגלו בעבודת השדה מעולם.

הפועלים הצעירים שהגיעו ממזרח אירופה בתחילת המאה העשרים ושהיו חדורים ברעיונות לאומיים ובערכי מפלגות הפועלים שדגלו בכיבוש העבודה ובכללה העבודה החקלאית, הצליחו באופן חלקי בלבד. הם התקשו להתמודד מול הפועל הערבי בתחום החקלאי. לפיכך הגיעו אנשי המשרד הארץ-ישראלי ובראשם ד"ר ארתור רופין למסקנה המתבקשת שיש למצוא פועל יהודי "טבעי" הרגיל בעבודה קשה, המסתפק במועט, שיכול לחיות בתנאים קשים מבלי להתאונן ובעל כושר תחרותי בהספק, בתפוקה ובגובה השכר אל מול הפועל הערבי. הפועל האידיאלי שנראה להם אז הכי מתאים

לנוסחה זו היו עולי תימן.

להלן ציטוט קצר מזיכרונותיו של ארתור רופין אודות מעלותיו של העולים מתימן: "אורח חייהם היה כשל הערבים, ידעו להתקיים בצמצום, וברוח הסתפקותם במועט, אהבת העבודה וסגולותיה השכליות, הקימו לעצמם בא"י בסיס מעט לקיום. הם היו בלי ספק, המשכילים והשקדנים שבכל יהודי המזרח... רוב עולי תימן השתקעו בירושלים, אולם חלק מהם שמו פניהם לפתח תקווה, ראשון לציון, רחובות וחדרה. כאן מצאו עבודת שכירי יום במטעי הגפנים והתפוזים יתר על נקלה מעולי מזרח אירופה, שתבעו שכר עבודה גדול יותר והיו צייתנים פחות מהם. התימנים היו בעיני הציבור עובדים שבגלל רמת חייהם הנמוכה נשקפו להם סיכויים גדולים יותר לעמוד במושבות בפני תחרותם של הערבים. אך (נשאלת השאלה) כיצד להעלות מספר רב מהם לארץ?"

מתוך הציטוט הנ"ל אנו מבינים את הרקע לקבלת ההחלטה להשקיע משאבים כספיים באמצעות שיגור שליח מיוחד מטעם הגורמים המיישבים בארץ לתימן על מנת להוציא לפועל הלכה למעשה את כוונתם הנ"ל.

האיש שנבחר לצורך כך היה שמואל יבנאלי וזה התכונן היטב לשליחותו בטרם נסע הוא נפגש עם עולי תימן הוותיקים ומהם קבל מידע רלבנטי ולמד על אורחות חייהם. בכדי לא להתבלט בשטח המוסלמי העויין, הוא גידל זקן ופאות והחליט להתחפש לשד"ר (שליח דרבנן) ששמו אליעזר בן יוסף, דמות שהסביבה התימנית המוסלמית הייתה מורגלת בה בעבר וקבלה את שליחותו הדתית בהבנה נסבלת. הוא הצטייד במכתבי המלצה מהרב בן ציון עוזיאל שנבחר בשנת 1911 לחכם באשי של יפו ומהרב קוק שכהן אז כרב של יפו.

יבנאלי יצא לשליחותו הסודית בינואר 1911 ושכ

אף לכך ובנסותו להסביר את התנועה הלאומית החילונית בא"י ותרומתה להחשת תהליך הגולה הוא השתמש בלשונם שלבני תימן וכך הוא כותב בזיכרונותיו: "והנה מה שהייתי משיב להם: לא נביא אנוכי ולא בן נביא; ולא משיח ולא מבשר על מלך המשיח, אבל בכל זאת מבשר אנוכי ובשורה בפי! מבשר אני לכם על הגאולה כי קרובה היא, על גאולת עמינו, על גאולת נפשות עמינו המתעוררים לעלות לא"י להחיותה בעבודת כפיים עד לידי מסירות נפש, אבל בתקווה כי קרובה ובשמחה אני מבשר על גאולת ארצנו. כל חלק מאדמת ארצנו שידיים עבריות מעבדות אותו, הרי הוא נגאל! הוא בעצמו. הארץ התחילה להשיב פירותיה לבניה עובדיה וזה לנו האות שהגאולה קרובה ההתעוררות שלמטה קמה בארצות הגלות הרחוקות, ועתה הגיעה השעה גם לכם להתעורר! אומר לצפון: תני ולתימן - אל תכלאי!"

יבנאלי השתמש במונחים משיחיים של 'גאולה' 'קבוץ גלויות' 'קץ' כדי לקדם את שליחותו המשיחית. אין לי ספק שהדברים הסתדרו היטב גם עם תפיסתו הפילוסופית האוהדת של הרב קוק כלפי תרומתם המכרעת של אנשי העלייה החילונית לישובה של א"י ולהחשת תהליך הגאולה.

יבנאלי הבין מהשיח שהוא ניהל עם יהודי תימן במהלך שליחותו שדבריו נפלו על אוזן קשבת ושהוא אכן יזכה לראות פירות למימוש שליחותו. יהודי תימן בקשו סיוע למימון עלייתם ויבנאלי פעל לשם כך. על זאת ויותר בגיליון הבא.

בחזרה לארץ לאחר כשנה וחצי באפריל 1912. הוא קבע את נקודת המוצא שלו מהעיר עדן ופעמיים יצא משם ליעדיו. בפעם הראשונה יצא למסע של ארבעה חודשים לכפרי היהודים הפזורים בדרום תימן והמשיך למרכז עד צנעא. בפעם השנייה שוב יצא מעדן למספר חודשים לכוון מזרח תימן עד דרום-מזרח לעיר חבאן. בביקוריו נפגש עם היהודים וסיפר להם על מטרת ביקורו האמיתית. הוא פירט את יעדי שליחותו והפציר בהם לעלות ארצה. הוא שם דגש על המושבות החקלאיות הפזורות בארץ והמשוועות לידיים עובדות. יבנאלי הפיץ בקרב יהודי תימן כרוז בזו הלשון: "כל אדם מכם אשר שנאה עזה לגלות ואהבה יוקדת לא"י מקננת בליבו, ואשר לו גוף בריא מוכשר לעבודת האדמה הקשה ואשר יש לו הוצאות הדרך עד העיר יפו, האיש הזה אשר שלוש אלה לו יעלה לא"י".

כלומר הדבר היחידי שהוא מבטיח לעומדים בתנאי הקבלה זאת פרנסה. בהמשך הוא פירט להם את סוגי עבודות החקלאות:

עבודה במעדר, דהיינו חפירת בורות ותעלות, עידור שדות, כרמים ופרדסים; חרישה, זריעה, קצירה; שמירה, דהיינו שמירת כרמים בלילה, שמירת מושבות, פרדסים, שדות; עבודה בסוסים, דהיינו להוביל משאות, לחרוש בסוסים, להאכילם ולשמרם, לנקות הזבל, לאסוף אבנים מן השדות, לעקור שרשי עצים מן השדה, וכיוצא בזה. הוא קובע ששכר העבודה היומי יתחיל בחצי ריאל ליום עד לכפול למי שמוכיח את עצמו. בעניין המגורים הוא הבטיח שבני המושבות הוותיקים שיעסיקו אותם ישתדלו לאפשר להם לדור בתקופה הראשונה להגעתם בבתיים, רפתות, אוהלים, מרתפים וכדומה.

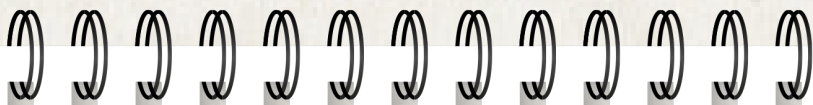
מאחר וכל יהודי תימן היו חדורי אמונה הם ציפו לשמוע ממנו משהו עם מסר דתי אודות הגאולה הקרובה ולפיכך הוא בחוכמתו התכוון

יחד שבטי ישראל

סיפורי עליה אותנטיים

אברהם הקטן גדל בעיר צידון שבחבל לבנון, בבית חם ומשפחתי מלא בשירים וריחות תבשילים. כאשר פרצה מלחמת העצמאות בארץ ישראל, השתנה היחס ליהודים בלבנון והחשש ברחובות גבר. אביו של אברהם איבד את חנות הטקסטיל שלו, והמשפחה נאלצה להסתתר בביתם ולא לצאת החוצה. כדי להגן על הילדים, החליטו ההורים לברוח אל הרי הלבנון ולהסתתר בכפר מרוחק אצל ידידים. החיים במסתור היו צפופים וקשים, ללא חשמל ובקושי עם מעט לחם ומים לכל היום. אברהם ואחיו התפללו בכל לילה מתחת למכסה המיטה שיגיעו ימים שקטים ובטוחים יותר. כאשר נרגעו הרוחות, חזרו אל העיר אך גילו כי ביתם נבזז ואין להם עוד לאן לחזור. בלב כואב אך עם המון תקווה, החליטה המשפחה שהגיעה השעה להגשים חלום ישן. באמצע הלילה הם יצאו למסע רגלי מפרך וסודי, דרך שבילי ההרים ההרריים, לכיוון הגבול. כשרגליהם דתכו על אדמת ארץ ישראל, אברהם ידע שבכך הסתיים הנדודים והם הגיעו הביתה.

פינת המתכונים

קוסקוס מרוקאי

אופן הכנה:

1. מבלמים את אגוזי החמום במים עד לריכוך, בלעדי.
2. מכניס את הקוסקוס בקצרה מורגבים מים סולת (קמח) לנקה בקל (היד) מרטיבים אותו ומרובים עם ידיים. במורה היא אפור את כל הסולת לנצורה במים, חק כדי ציבוד מתמיד. מפוררים בהדגה את כל הסולת לבקצרה אחת-שתי קטנות ודואגים לא יוותרו גושים. בבדי ליבא קוסקוס דק, במאי העיבוד מנסים במסננת דקה לקוסקוס בק לנצרים סיוויים קטלנים אחידים, בלא גושים.
3. צורבים לאידוי: מתצרים לקצרה, למים רבץ כוס למן ומעט מלח. מאדים חצי לעד בסיר אידי לקוסקוס (או לבקוסקוס בתוך קצרה מלא אסיר עם אדים) לבקוסקוס מכוסה. בלב העד בקוסקוס לא אמור אבוא במאץ עם מים.
4. לטפסים היטב את הירקות למרק חומים גס, מלאנים בלתי דקות בסיר את הירקות למעט עלי הסלר ומוסיפים את המים. המים גריבים לבסות את הירקות בק לאם הפאות אינן מספיק מוסיפים עוד. מאדים אתהוד מוסיפים מלח סלסל וכורכב. מלאים על אל ביוננים עד לריכוך כל הירקות (בלעדי). לאחר חצי לעד מוסיפים את עלי הסלר והחומים (בבדי ליטבלל עם המרק).
5. לאחר האידיו הראשון מורידים את הקוסקוס מראש, מוסיפים את המלח ופוחל ומורגבים.
6. מאדים את הקוסקוס בלתי הפעם כ-20 דקות. מסיים מראש.
7. מגלים: על צלחת גדולה למים לבנת קוסקוס ועליו מאצים את המרק מתק את מתכונים ליבא

רכיבים:

- 1 ק"ג סולת
- 1/2 כוסות מים
- 1/4 כוס למן קנול
- כל מלח
- למירק:
- 2 בצלים
- 2 בטטות
- 2 אצנים
- 2 תפוחי אדמה
- 2 קולאגים
- 2-3 עלי סלר
- 1/2 כוס אגוזי חמום לפרשור כל סלסל
- כ-1/2 ק"ג דלעת/דליות חתוכה גס
- מלח
- סלסל
- 2 כפיות כורכב
- 1/4 כוס למן
- 1/4 ליטר מים

אֲדוֹן הַסְּלִיחוֹת

מדור מורחב עם פיוטי הסליחות
לכבוד חודש אלול

מֵלֵא זָכוֹת נוֹרָא תְּהִלּוֹת
סוֹלַח עֲוֹנוֹת עוֹנֶה בְּעֵת צָרוֹת
חֲטֵאֵנוּ לְפָנֶיךָ רַחֵם עָלֵינוּ

אֲדוֹן הַסְּלִיחוֹת בּוֹחֵן לְבָבוֹת
גּוֹלֶה עֲמוּקוֹת דּוֹבֵר צְדָקוֹת
חֲטֵאֵנוּ לְפָנֶיךָ רַחֵם עָלֵינוּ

פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת צוֹפֶה עֲתִידוֹת
קוֹרֵא הַדּוֹרוֹת רוֹכֵב עֲרְבוֹת
שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת תָּמִיד יְדַעוֹת
חֲטֵאֵנוּ לְפָנֶיךָ רַחֵם עָלֵינוּ

הַדּוֹר בְּנִפְלְאוֹת וְתִיק בְּנִחְמוֹת
זוֹכֵר בְּרִית אָבוֹת חוֹקֵר פְּלִיּוֹת
חֲטֵאֵנוּ לְפָנֶיךָ רַחֵם עָלֵינוּ

טוֹב וַיְמַטִּיב לְבָרִיּוֹת יוֹדֵעַ כָּל
נִסְתָּרוֹת
כּוֹבֵשׁ עֲוֹנוֹת לוֹבֵשׁ צְדָקוֹת
חֲטֵאֵנוּ לְפָנֶיךָ רַחֵם עָלֵינוּ

להאזנה לפיוט בנעימה
סרקו את הקוד:

אלול

המלך בשדה - זמן של התחלות חדשות

הימים מתחילים להתקצר, הקיץ מפנה את מקומו לאט לאט, ובאוויר כבר אפשר להרגיש את משב הרוח המיוחד של חודש אלול. זהו אינו עוד חודש רגיל בלוח השנה; אלול הוא חודש של קסם, של התבוננות פנימית עמוקה, ושל הזדמנות אמיתית לשינוי וצמיחה.

בתורת החסידות מובא משל נפלא על מהותו של חודש אלול - "המלך בשדה". רוב ימות השנה, המלך נמצא בארמונו המפואר, וקשה מאוד לגשת אליו. אך בחודש אלול, המלך יוצא אל השדה, אל העם. הוא נמצא היכן שאנחנו נמצאים - ביומים, בשגרה, בעבודה ובבית. כל מי שרוצה, יכול לגשת, לדבר, ולבקש. המסר ברור: בחודש הזה הדלתות פתוחות, והחיבור נגיש לכל אחד ואחת מאיתנו, בדיוק במקום שבו אנו נמצאים.

אלול מורכב מראשי התיבות הידועים "אני לדודי ודודי לי". אלו ימים של אהבה וקרבה, ימים שבהם אנו נקראים לעשות "חשבון נפש" - לא מתוך מקום של הלקאה עצמית, אלא מתוך רצון לדייק את עצמנו. רגע לפני שהשנה החדשה מתחילה, יש לנו הזדמנות לעצור את מרוץ החיים, להביט לאחור על השנה שחלפה, ולשאול: מה היינו רוצים לשפר? אילו הרגלים כדאי להשאיר מאחור? ולכן פנינו מועדות בשנה הבאה?

תקיעת השופר שאנו שומעים בכל בוקר במהלך החודש, נועדה לעורר אותנו מתרדמת השגרה ולהזכיר לנו שהזמן לשינוי הוא עכשיו. אין צורך במהפכות ענק ביום אחד; מספיקה החלטה קטנה אחת, רצון כן לשיפור, ופסיעה אחת קדימה אל עבר גרסה טובה יותר של עצמנו.

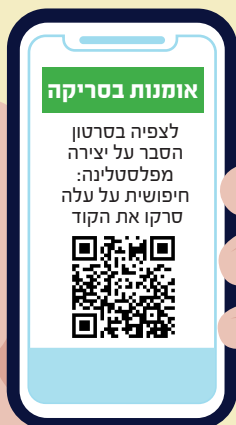
יהי רצון שנצל את ימי החסד הללו, נתקרב לעצמנו, ליקרינו ולבורא עולם, ונזכה כולנו לכתיבה וחימה טובה, לשנת שלום, שלווה והתחדשות.

הפינה לצעירים

תפזורת לחודש אלול

א	ל	ו	ל	צ	ת	ט	ד
נ	ש	ח	ט	מ	ש	ה	ו
י	ד	ו	צ	מ	ו	ר	ד
ל	צ	מ	פ	ת	ב	ה	י
ד	ר	כ	צ	ר	ה	א	ל
ו	ר	ג	מ	ל	ע	ע	י
ד	כ	פ	ר	ה	מ	נ	ב
י	ס	ל	י	ח	ו	ת	ה

אלול / שופר / סליחות / תשובה / טהרה
כפרה / אני לדודי / דודי לי

אלול

חודש אלול הוא חודש של חילופי צונות.
אנחנו צוברים מהחלף לחודש החורף.
יחד עם השנינו מגיעה גם התכנסות
אל תוך הבית. בנגיד לאביב שבו הכל
פורח, בסתיו הצליל נשיר. בחודש
זה גם אנחנו יכולים להשיל מעלינו
כל מה שאנחנו לא רוצים שיהיה חלק
מאיתנו בשנה החדשה.
להרד חששות, מחשבות לא טובות על
עצמנו, דיבורים לא נעימים והרגלים
שאנחנו לא באמת רוצים שימשיכו
איתנו.

בחודש זה אנחנו יכולים להרגיש
קרובים לה'. להתקדם ולהתחדש.
להרגיש איך הנשמה שלנו מתעוררת
והוצה לעשות השקדנות להיות טובה
יותר. יותר מצוות, יותר מעשים טובים,
יותר תפילות וחסד.

הפינה הזו היא בשבילכם,
ואני רוצים שתכתבו לנו על
מה מעניין אתכם שנכתוב כאן
בעלוני הבאים. אתם יותר
ממוזמנים לכתוב לנו למייל:
edotlyeladim@gmail.com